BUHARI HAJI

ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠ' ΑΚΡΟΑΤΗΡΙΟΥ ΣΥΖΗΤΗΣΗ
στην υπόθεση C-105/89 *

I — Πραγματικά περιστατικά και διαδικασία

1. *Το ιστορικό της διαφοράς της κύριας δίκης και το νομικό πλαίσιο*

Ο Buhari, προσφεύγων της κύριας δίκης, γεννήθηκε το 1914 στη Νιγηρία, που ήταν τότε αποικία του Ηνωμένου Βασιλείου. Μέχρι το 1960, οπότε η Νιγηρία απέκτησε την ανεξαρτησία της, ο Buhari ήταν Βρετανός υπήκοος. Από το 1960 έχει την ιθαγένεια της Νιγηρίας.

Μεταξύ Νοεμβρίου 1937 και Δεκεμβρίου 1986 εργάσθηκε ως έμπορος στο πρώην Βελγικό Κογκό, όπου εξακολουθεί να κατοικεί. Έχοντας καταβάλει υποχρεωτικές συνταξιοδοτικές εισφορές μέχρι το 1960, οπότε το Βελγικό Κογκό έγινε ανεξάρτητο κράτος, ο Buhari ζήτησε, εν συνεχεία, από το Institut national d' assurances sociales pour travailleurs indépendants (στο εξής: Inasti), καθού της κύριας δίκης να του χορηγήσει σύνταξη λόγω αποχωρήσεως από το επάγγελμα.

Κατά το άρθρο 31, αριθμός 4, του βελγικού βασιλικού διατάγματος 72 της 10ης Νοεμβρίου 1967 περί συντάξεως λόγω αποχωρήσεως από το επάγγελμα και συντάξεως επιζώντος των αυτοτελώς εργαζομένων, ο βασιλιάς καθορίζει «τις περιπτώσεις κατά τις οποίες οι παροχές αυτές μπορούν να καταβάλλονται στο εξωτερικό, επιφυλασσομένων των ρυθμίσεων των σχετικών διεθνών συμβάσεων».

Σε εκτέλεση του άρθρου αυτού, το άρθρο 144, αριθμός 2, του βασιλικού διατάγματος της 22ας Δεκεμβρίου 1967 περί γενικής ρυθμίσεως της συντάξεως λόγω αποχωρήσεως από το επάγγελμα και της συντάξεως επιζώντος των αυτοτελώς εργαζομένων (όπως τροποποιήθηκε, τελευταία, με το άρθρο 64, αριθμός 1, του βασιλικού διατάγματος της 20ής Σεπτεμβρίου 1984), ορίζει ότι η σύνταξη λόγω αποχωρήσεως από το επάγγελμα μπορεί να καταβάλλεται στο εξωτερικό στους δικαιούχους «που κατοικούν σε χώρα όπου θα μπορούσε να τους καταβάλλεται σύνταξη μισθωτού κατ' εφαρμογή συμφωνίας περί αμοιβαιότητας».

Με απόφαση της 10ης Νοεμβρίου 1987, το Inasti, απέρριψε την αίτηση του Buhari με την αιτιολογία ότι ήδη είναι υπήκοος της Νιγηρίας και κατοικεί στο Ζαΐρ (πρώην Βελγικό Κογκό).

Κατά της αποφάσεως αυτής ο Buhari άσκησε προσφυγή ενώπιον του Tribunal du travail των Βρυξελλών.

Ως προς το «θεωρητικό ποσοστό επί του οποίου γεννάται δικαίωμα», το Tribunal έκρινε, με απόφαση της 23ης Μαρτίου 1989, ότι ο προσφεύγων εδικαιούτο συντάξεως λόγω αποχωρήσεως από το επάγγελμα ως αυτοτελώς εργαζόμενος με βάση τη δραστηριότητά του στο πρώην Βελγικό Κογκό με αναγνώριση των δεκαοκτώμισι ετών από το 1938 μέχρι τις 30 Ιουνίου 1956 [1].

Η απόφαση αυτή ερείδεται στο άρθρο 1 του βελγικού βασιλικού διατάγματος της 29ης Δεκεμβρίου 1967 περί των δικαιωμάτων των πρώην αποίκων στο πλαίσιο του συστήματος συντάξεως λόγω αποχωρήσεως από το επάγ-

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

1 — Ως προς το διάστημα από 1ης Ιουλίου 1956 μέχρι 30ής Ιουνίου 1960, το Tribunal du travail διέταξε επανάληψη της συζητήσεως, ώστε να μπορέσει ο προσφεύγων να προσκομίσει τις απαραίτητες αποδείξεις προκειμένου να του αναγνωρισθεί η περίοδος αυτή ως συντάξιμη.

γελμα και συντάξεως επιζώντος των αυτοτελώς εργαζομένων, που προβλέπει ότι για τη χορήγηση των παροχών λαμβάνονται υπόψη οι περίοδοι επαγγελματικής δραστηριότητας τις οποίες έχει συμπληρώσει ο ενδιαφερόμενος ως αυτοτελώς εργαζόμενος ή βοηθός στο έδαφος του πρώην Βελγικού Κογκό προ της 30ής Ιουνίου 1960.

Ως προς την πραγματική καταβολή της συντάξεως, το Tribunal διαπιστώνει ότι κατά τις εθνικές διατάξεις του Βελγίου ο προσφεύγων θα ελάμβανε τη σύνταξή του, αν μεν ήταν υπήκοος του Βελγίου ή άλλου κράτους μέλους, στο Ζαΐρ ή τη Νιγηρία, με την ιθαγένεια δε της Νιγηρίας, που έχει τώρα, τόσο στο Βέλγιο όσο και οπουδήποτε εντός της Κοινότητας.

Συναφώς, το παραπέμπον δικαστήριο αναφέρει διάφορες διατάξεις του κοινοτικού δικαίου, ιδίως δε τις εξής:

— το άρθρο 7 της Συνθήκης ΕΟΚ, που απαγορεύει, εντός του πεδίου εφαρμογής της Συνθήκης, κάθε διάκριση λόγω ιθαγενείας·

— τα άρθρα 48, παράγραφοι 2 και 3, και 51, στοιχείο β, της Συνθήκης ΕΟΚ, που διασφαλίζουν την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων και την ίση μεταχείρισή τους σε όλες τις χώρες της Κοινότητας, μεταξύ άλλων στον τομέα της κοινωνικής ασφαλίσεως·

— τα άρθρα 1, 2 και 4 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 [όπως έχει κωδικοποιηθεί με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983 (ΕΕ L 230, σ. 8], που καθορίζουν το καθ' ύλην και το προσωπικό πεδίο εφαρμογής του εν λόγω κανονισμού·

— το άρθρο 3 του κανονισμού 1408/71, κατά το οποίο όλα τα πρόσωπα που κατοικούν στο έδαφος ενός από τα κράτη μέλη υπόκεινται στις υποχρεώσεις και απολαύουν των δικαιωμάτων που απορρέουν από τη νομοθεσία κάθε κράτους μέλους υπό τους ίδιους όρους με τους υπηκόους του·

— το άρθρο 10, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, που απαγορεύει κάθε μείωση, τροποποίηση, αναστολή, κατάργηση ή κατάσχεση παροχής επί της οποίας γεννάται δικαίωμα δυνάμει της νομοθεσίας κράτους μέλους λόγω του ότι ο δικαιούχος κατοικεί στο έδαφος κράτους μέλους άλλου από εκείνο που βρίσκεται ο φορέας οφειλέτης·

— τα άρθρα 44 έως 51 του ιδίου κανονισμού, που αναφέρονται στις παροχές λόγω γήρατος και θανάτου και ρυθμίζουν την εκκαθάρισή τους σε περίπτωση κατά την οποία ο εργαζόμενος έχει υπαχθεί στη νομοθεσία περισσοτέρων κρατών μελών·

— τα άρθρα 35 έως 59 του κανονισμού (ΕΟΚ) 574/72 [όπως έχει κωδικοποιηθεί με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983 (ΕΕ L 230, σ. 86], που αναφέρονται, μεταξύ άλλων, στις παροχές λόγω γήρατος και θανάτου και καθορίζουν τον τρόπο εφαρμογής των αντίστοιχων διατάξεων του κανονισμού 1408/71, δηλαδή των προαναφερθέντων άρθρων 44 έως 51.

Ενόψει των διατάξεων αυτών, το Tribunal du travail των Βρυξελλών αποφάσισε, με την ίδια απόφαση της 23ης Μαρτίου 1989, να αναστείλει τη διαδικασία ως προς την πραγματική καταβολή της συντάξεως, και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα εξής τρία ερωτήματα:

« — η υπό κράτους μέλους καταβολή συντάξεως λόγω αποχωρήσεως από το επάγγελμα (εν προκειμένω: αυτοτελώς εργαζομένου), με βάση επαγγελματική δραστηριότητα (εν προκειμένω: αποίκου) ασκηθείσα παλαιότερα « σε έδαφος που κατά την εποχή εκείνη διατηρούσε ιδιαίτερες σχέσεις με το εν λόγω κράτος μέλος », σε πρόσωπο που κατά την ίδια εποχή ήταν υπήκοος άλλου κράτους (καταστάντος εν τω μεταξύ) μέλους, ήδη δε είναι υπήκοος τρίτου κράτους, του οποίου όμως το έδαφος επίσης διατηρούσε κατά την εποχή εκείνη ιδιαίτερες σχέσεις με το δεύτερο κράτος (που εν τω μεταξύ κατέστη) μέλος, εμπίπτει ή όχι στο πεδίο εφαρμογής των άρθρων 1 έως 4, 10, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, και 44 έως 51 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς και τα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, και κατ' ακολουθίαν στο πεδίο εφαρμογής των άρθρων 35 έως 59 του κανονισμού (ΕΟΚ) 574/72 του Συμβουλίου, της 21ης Μαρτίου 1972, περί του τρόπου εφαρμογής του κανονισμού 1408/71; Σε περίπτωση δε αρνητικής απαντήσεως:

— η υπό κράτους μέλους άρνηση καταβολής παροχής κοινωνικής ασφαλίσεως (εν προκειμένω: συντάξεως λόγω αποχωρήσεως από το επάγγελμα αυτοτελώς εργαζομένου με βάση παλαιότερη επαγγελματική δραστηριότητά του ως αποίκου στο έδαφος πρώην αποικίας του) σε πρόσωπο που διαμένει « στο έδαφος αυτό που κατά την εποχή εκείνη διατηρούσε ιδιαίτερες σχέσεις με το εν λόγω κράτος μέλος » και έχει την κατοικία του σε άλλο έδαφος — που κατά την εποχή εκείνη επίσης διατηρούσε ειδικές σχέσεις με άλλο κράτος (το οποίο εν τω μεταξύ κατέστη) μέλος, ήδη τρίτο κράτος, του οποίου υπήκοος είναι σήμερα ο ενδιαφερόμενος, με μόνη αιτιολογία τον συνδυασμό της ιθαγενείας και του τόπου κατοικίας που έχει σήμερα, συνιστά ή όχι « διάκριση λόγω ιθαγενείας » κατά την έννοια των άρθρων 7, πρώτο εδάφιο (αμετάβλητο), 48, παράγραφοι 2 και 3, στοιχεία γ και δ, και 50, στοιχείο β [2], της Συνθήκης, άμεση ή έμμεση ή, ακόμα, διάκριση κατ' εφαρμογή κριτηρίων τυπικώς μεν ουδετέρων, που οδηγούν, όμως, πρακτικά στο ίδιο αποτέλεσμα, δηλαδή στη δυσμενή μεταχείριση των αλλοδαπών διά της διατηρήσεως δυσαναλόγου εμποδίου, ή ακόμα:

— το γράμμα και το πνεύμα των ως άνω κοινοτικών διατάξεων συμβιβάζονται ή όχι προς την ισχύουσα εθνική νομοθεσία του Βελγίου, το άρθρο 144, αριθμός 2, του βασιλικού διατάγματος της 22ας Δεκεμβρίου 1967 (περί γενικής ρυθμίσεως της συντάξεως λόγω αποχωρήσεως από το επάγγελμα και της συντάξεως επιζώντος των αυτοτελώς εργαζομένων), όπως έχει τροποποιηθεί με τα άρθρα 24 του βασιλικού διατάγματος της 17ης Ιουλίου 1972 και 64, αριθμός 1, του βασιλικού διατάγματος της 24ης Σεπτεμβρίου 1984, ή προς τη συσταλτική ερμηνεία της την οποία υποστηρίζει το καθού. »

2. *Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου*

Η απόφαση περί παραπομπής πρωτοκολλήθηκε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 3 Απριλίου 1989.

Σύμφωνα με το άρθρο 20 του Πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου, γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν:

2 — Εννοείται μάλλον: « 51, στοιχείο β ».

— στις 14 Ιουνίου 1989, ο Ibrahim Buhari Haji, εκπροσωπούμενος από τον Constantin Nikis, δικηγόρο Βρυξελλών·

— στις 26 Ιουνίου 1989, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπουμένη από τον νομικό της σύμβουλο H. Lima.

Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή και αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, το Δικαστήριο αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων, ανέθεσε δε την εκδίκαση της υποθέσεως στο πέμπτο τμήμα.

II — Σύνοψη των γραπτών παρατηρήσεων που κατατέθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου

Α — *Επί του πρώτου ερωτήματος*

1. Ο *Buhari* υποστηρίζει ότι στο πρώτο ερώτημα προσήκει καταφατική απάντηση.

Ισχυρίζεται ότι ανέκαθεν το Δικαστήριο ερμηνεύει διασταλτικά την έννοια « υπήκοος ενός από τα κράτη μέλη ». Κατά τη νομολογία του, μεταξύ άλλων την απόφαση της 12ης Οκτωβρίου 1978, Belbouab (10/78, Rec. 1978, σ. 1915), με τη διατύπωση αυτή δεν νοούνται μόνον όσοι είναι σήμερα υπήκοοι των κρατών μελών, αλλά και οι πρώην υπήκοοι των ιδρυτικών κρατών της Κοινότητας, μάλιστα δε και οι πρώην υπήκοοι των μη ιδρυτικών κρατών μελών, εάν απώλεσαν την ιθαγένειά τους μόνο μετά την προσχώρηση του οικείου κράτους στη Συνθήκη ΕΟΚ.

Ο Buhari προσθέτει ότι η στενή ερμηνεία θα είχε ως συνέπεια όλοι οι πρώην εργαζόμενοι που βρίσκονται σε πανομοιότυπη κατάσταση με τη δική του να είναι υποχρεωμένοι να εγκατασταθούν στο Βέλγιο προκειμένου να τους καταβάλλεται η σύνταξη λόγω αποχωρήσεως από το επάγγελμα που δικαιούνται, πράγμα που είναι αντίθετο προς την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων. Εξάλλου, η αντιμετώπιση των εργαζομένων αυτής της κατηγορίας με τον ίδιο τρόπο όπως των αλλοδαπών που ουδέποτε υπήρξαν υπήκοοι κράτους μέλους θα συνιστούσε διάκριση λόγω ιθαγενείας.

Δεν δικαιολογείται, επομένως, κατά τον Buhari, να εξαιρεθούν του πεδίου εφαρμογής του κανονισμού 1408/71 οι υπήκοοι μη ιδρυτικού κράτους μέλους οι οποίοι απώλεσαν την ιθαγένειά τους πριν το εν λόγω κράτος καταστεί μέλος της Κοινότητας.

2. Η *Επιτροπή* είναι της γνώμης ότι το ζήτημα πρέπει να εξετασθεί από διάφορες απόψεις.

Όσον αφορά, καταρχάς, τον τόπο ασκήσεως της δραστηριότητας βάσει της οποίας γεννήθηκε δικαίωμα συντάξεως, η Επιτροπή αναφέρεται στην απόφαση του Δικαστηρίου της 31ης Μαρτίου 1977, Bozzone (87/76, Rec. 1977, σ. 687). Από την απόφαση αυτή προκύπτει σαφώς ότι το κρίσιμο στοιχείο δεν είναι αυτό, αλλά ο δεσμός του ασφαλισμένου με σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως κράτους μέλους.

Δεδομένου ότι ο ενδιαφερόμενος έχει αποκτήσει δικαίωμα συντάξεως δυνάμει, ιδίως, του βασιλικού διατάγματος 72, της 10ης Νοεμβρίου 1967, περί συντάξεως αποχωρήσεως από το επάγγελμα και συντάξεως επιζώντος των αυτοτελώς εργαζομένων, η περίπτωσή του εμπίπτει στο *καθ' ύλην* πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71, όπως αυτό ορίζεται με το άρθρο 4, σε συνδυασμό προς το άρθρο 1, στοιχείο ι, του κανονισμού.

Όσον αφορά, εν συνεχεία, τη σημερινή ιθαγένεια του δικαιούχου, η Επιτροπή αναφέρεται και πάλι στην προαναφερθείσα απόφαση Belbouab. Υπογραμμίζει ότι ο κανονισμός 1408/71 καταλαμβάνει όλες τις περιόδους ασφαλίσεως ή απασχολήσεως που έχουν συμπληρωθεί πριν από την έναρξη της ισχύος του υπό την προϋπόθεση ότι κατά τη συμπλήρωσή τους ο διακινούμενος εργαζόμενος ήταν υπήκοος ενός από τα κράτη μέλη. Επομένως, ο Buhari, Βρετανός υπήκοος κατά τον χρόνο της πραγματοποιήσεως των εν λόγω περιόδων, εμπίπτει στο *προσωπικό* πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71, δυνάμει του άρθρου 2 του κανονισμού.

Όσον αφορά, όμως, τις άλλες διατάξεις που αναφέρει ρητώς το παραπέμπον δικαστήριο, η Επιτροπή θεωρεί ότι δεν εφαρμόζονται στην περίπτωση του Buhari για τους εξής λόγους:

— τα άρθρα 3 και 10, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 1408/71 προβλέπουν, αντίστοιχα, την υπαγωγή των προσώπων που κατοικούν σε κράτος μέλος στη νομοθεσία κάθε κράτους μέλους υπό τους ιδίους όρους με τους υπηκόους τους και την υποχρέωση « εξαγωγής » της συντάξεως. Οι διατάξεις αυτές αναφέρονται στην τωρινή κατάσταση και όχι στην κατάσταση στην οποία βρισκόταν ο ενδιαφερόμενος όταν εργαζόταν. Σήμερα, όμως, ο Buhari δεν κατοικεί στο έδαφος κράτους μέλους·

— τα άρθρα 44 έως 51 του ιδίου κανονισμού δεν εφαρμόζονται στην παρούσα υπόθεση, δεδομένου ότι ο ενδιαφερόμενος είχε υπαχθεί στη νομοθεσία ενός μόνο κράτους μέλους, δηλαδή του Βελγίου. Το ίδιο ισχύει και για τα άρθρα 35 έως 59 του κανονισμού 574/72, που καθορίζουν τον τρόπο εφαρμογής των προαναφερθεισών διατάξεων του κανονισμού 1408/71.

Επομένως, η Επιτροπή προτείνει να δοθεί η εξής απάντηση στο πρώτο ερώτημα:

« 1) Η περίπτωση του δικαιούχου παροχών οφειλομένων βάσει της νομοθεσίας κράτους μέλους, με βάση μη έμμισθη εργασία πραγματοποιηθείσα σε έδαφος που κατά την εποχή εκείνη διατηρούσε ιδιαίτερες σχέσεις με ένα κράτος μέλος, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των κανονισμών 1408/71 και 574/72, υπό την προϋπόθεση ότι όταν συμπληρώθηκαν οι εν λόγω περίοδοι δραστηριότητας ο εργαζόμενος ήταν υπήκοος ενός από τα κράτη μέλη.

2) Η σύνταξη που οφείλεται βάσει της νομοθεσίας κράτους μέλους πρέπει να εκκαθαρίζεται σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 44 έως 51 του κανονισμού 1408/71 και 35 έως 59 του κανονισμού 574/72, εφόσον ο εργαζόμενος έχει υπαχθεί στη νομοθεσία δύο ή περισσοτέρων κρατών μελών. »

Β — *Επί του δευτέρου και τρίτου ερωτήματος*

1. Ο Buhari υποστηρίζει ότι το δικαίωμα προς λήψη παροχών λόγω γήρατος είναι θεμελιώδες δικαίωμα.

Το να μη θεωρηθεί ότι η έννοια « υπήκοος ενός από τα κράτη μέλη » περιλαμβάνει και τους πρώην υπηκόους μη ιδρυτικού κράτους οι οποίοι απώλεσαν την ιθαγένειά τους πριν το

εν λόγω κράτος καταστεί μέλος της Κοινότητας, ισοδυναμεί με διάκριση με βάση τον τόπο γεννήσεως και τον τόπο κατοικίας έναντι όλων εκείνων που λόγω της ιστορικής συγκυρίας απέκτησαν ξένη ιθαγένεια μόνο μετά την προσχώρηση της χώρας καταγωγής τους στη Συνθήκη ΕΟΚ.

Ο Buhari προτείνει, συνεπώς, να δοθούν οι ακόλουθες απαντήσεις στο δεύτερο και το τρίτο ερώτημα:

« — Η άρνηση καταβολής συντάξεως λόγω αποχωρήσεως από το επάγγελμα σε πρώην υπήκοο κράτους που έγινε μέλος της ΕΟΚ, αφού ο ενδιαφερόμενος απώλεσε την ιθαγένειά του, με την αιτιολογία ότι δεν κατοικεί στο έδαφος του κράτους που οφείλει τη σύνταξη, συνιστά παράβαση θεμελιώδους δικαιώματος του ανθρώπου και διάκριση λόγω του τόπου γεννήσεως και του τόπου κατοικίας·

— το άρθρο 144, αριθμός 2, του βασιλικού διατάγματος της 22ας Δεκεμβρίου 1967, όπως τροποποιήθηκε με τα άρθρα 24 του βασιλικού διατάγματος της 17ης Ιουλίου 1972 και 64, αριθμός 1, του βασιλικού διατάγματος της 24ης Σεπτεμβρίου 1984 δεν συμβιβάζεται προς την επιβαλλομένη διασταλτική ερμηνεία του άρθρου 2 του κανονισμού 1408/71. »

2. Όσον αφορά το δεύτερο ερώτημα, η *Επιτροπή* αναφέρεται στην απόφαση της 28ης Ιουνίου 1978, Kenny (1/78, Rec. 1978, σ. 1489), με την οποία το Δικαστήριο υπογράμμισε, στον τομέα της κοινωνικής ασφαλίσεως, την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων των διακινουμένων εργαζομένων, η οποία απορρέει από τα άρθρα 7 και 48 έως 51 της Συνθήκης ΕΟΚ. Από την απόφαση αυτή προκύπτει ότι η εν λόγω αρχή εφαρμόζεται απευθείας εντός των κρατών μελών και διασφαλίζει ότι οι προϋποθέσεις του δικαιώματος προς λήψη παροχών εφαρμόζονται χωρίς διάκριση για τους υπηκόους του οικείου κράτους μέλους και για τους υπηκόους των άλλων κρατών μελών. Επομένως, κατά την Επιτροπή, ο κανόνας της απαγορεύσεως των διακρίσεων τον οποίο θέτει η Συνθήκη δεν εφαρμόζεται σε τρίτα κράτη ή έναντι υπηκόων τρίτων κρατών.

Δεδομένου ότι η κατάσταση του ενδιαφερομένου πρέπει να εκτιμάται κατά τον χρόνο της ενδεχομένης διακρίσεως, εν προκειμένω κατά τον χρόνο αρνήσεως καταβολής της συντάξεως, ο Buhari, υπήκοος Νιγηρίας και κάτοικος Ζαΐρ, δεν μπορεί να επικαλεσθεί την κοινοτική αρχή περί απαγορεύσεως των διακρίσεων.

Όσον αφορά το τρίτο ερώτημα, η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι οι σχετικές βελγικές διατάξεις προβλέπουν, κατ' ουσίαν, ότι η σύνταξη λόγω αποχωρήσεως από το επάγγελμα μπορεί να καταβάλλεται στο εξωτερικό, όταν ο ενδιαφερόμενος κατοικεί σε χώρα όπου θα μπορούσε να του καταβάλλεται σύνταξη μισθωτού κατ' εφαρμογή συμφωνίας περί αμοιβαιότητας.

Η Επιτροπή είναι της γνώμης ότι, κατά το μέτρο που η διατύπωση « στο εξωτερικό » δεν περιλαμβάνει το έδαφος της Κοινότητας, ο βελγικός νόμος δεν αντίκειται στους κοινοτικούς κανόνες, οι οποίοι δεν εφαρμόζονται επί της καταβολής των συντάξεων σε τρίτα κράτη.

Επομένως, η Επιτροπή προτείνει να δοθούν οι ακόλουθες απαντήσεις στο δεύτερο και το τρίτο ερώτημα:

« 3) Όταν ο δικαιούχος της παροχής δεν κατοικεί στο έδαφος κράτους μέλους, δεν εφαρμόζεται ούτε η άρση της ρήτρας κατοικίας την οποία προβλέπει το άρθρο 10, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του

κανονισμού 1408/71, ούτε η αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων η οποία διατυπώνεται στα άρθρα 7 και 48 έως 51 της Συνθήκης και επαναλαμβάνεται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71.

4) Το άρθρο 144, αριθμός 2, του βασιλικού διατάγματος της 22ας Δεκεμβρίου 1967 (περί γενικής ρυθμίσεως της συντάξεως λόγω αποχωρήσεως από το επάγγελμα και της συντάξεως επιζώντος των αυτοτελώς εργαζομένων), όπως τροποποιήθηκε με τα άρθρα 24 του βασιλικού διατάγματος της 17ης Ιουλίου 1972 και 64, αριθμός 1, του βασιλικού διατάγματος της 24ης Σεπτεμβρίου 1984, συμβιβάζεται προς το κοινοτικό δίκαιο, κατά το μέτρο που παράγει αποτελέσματα μόνον εκτός της Κοινότητας. »

M. Zuleeg
εισηγητής δικαστής